

Viața Românească în Bucovina

— Douăzeci și cinci de ani de muzică națională. —

Cu un concert bine îngrijit și bine reușit, despre care a fost vorba în „V. R.“, și-a încheiat societatea muzicală *Armonia* activitatea ei rodnică de 25 de ani *). Douăzeci și cinci ani de existență a unei societăți naționale în Bucovina e mult, dacă nu uităm că numărul piedicilor ce se pun în calea unor asemenea societăți e foarte mare. Și dacă o astfel de societate n'a existat numai pe hîrtie, precum într'adevăr se întîmplă deseori la noi, atunci un cuvînt bun sau mai bine, cîteva șire, în care să se releveze momentele ei cele mai însemnate, e ceva ce merită o astfel de societate.

Nenorocirea noastră, a Bucovenenilor, și piedica cea mai mare pentru dezvoltarea și progresul societăților naționale, sînt societățile mixte, internaționale, înființate și susținute de multe ori cu banii și puterile Romînilor. În astfel de societăți, Romîinii pierd pe încetul conducerea și ajung la urmă un element tolerat. Legăturile de înrudire ale unor familii romîne cu străinii, diferitele considerații pe care trebuie să le observe bărbații care ocupă o situație în viața publică, au ca urmare sprijinirea societăților străine și numai în urmă abia a celor naționale; așa că tocmai cei care ar fi în poziție a contribui mai mult pentru susținerea societăților naționale, sînt alți de împovorați, încît uită de datorința lor cea mai naturală. Exemple pentru aceste constatări aș putea da cu duimul, căci se pot observa zilnic; numesc numai cazul tipic al societății arheologice romîne, care și-a pierdut existența ei separată contopindu-se cu muzeul țării.

Și pe terenul muzical s'a manifestat, înainte de înființarea unei societăți romînești care să aie sub scutul ei muzica națională, aceleași tendinți de disconsiderare. Societățile muzicale internaționale neglijav

*) A se vedea Raportul anual al societății muzicale „Armonia“ din Cernăuți, 1906, care cuprinde două părți: *partea specială*, în care se face o dare de seamă amănunțită asupra ultimului an administrativ și istoricul activității celor 25 de ani, scris de dr. E. Slușanschi, fostul secretar al societății.

cu totul cîntecul poporului băştinaş, dar încasau banii membrilor romîni şi se foloseau de cîntăreţii romîni. O schimbare se impunea şi schimbarea s'a făcut. Meritul principal îl are un om providenţial pentru Romîni bucovineni, mitropolitul *Silvestru Morariu-Andrievici*, care a dat primul impuls înfiinţării unei societăţi muzicale romîne. După ce un comitet provizor, compus din: *Bumbac Ioan, Meşederu Eugen, Morariu Vasile, Socolean Dumitru şi Vasilovschi Victor* a făcut pregătirile necesare, s'a ținut adunarea generală constitutivă a societăţii de cîntare „*Armonia*”, la 18 Iulie 1881, în sala otelului „*Russie*”. Primul prezident al societăţii a fost *Leon cav. de Goian*, astăzi procuror general în pensiune, care a condus societatea cu succes pînă la transferarea ei în Suceava, întîmplată în anul 1885.

Armonia şi-a inaugurat activitatea cu un concert dat la 2 April 1882, despre care vorbeşte *Olinescu* în *Familia* (XIX p. 195 *Ştiri muzicale din Bucovina*).

În restîmpul de 25 ani, societatea *Armonia* a avut de înregistrat multe zile frumoase, adevărate sărbători naţionale şi destui ani rodnici sînt înscrîşi în analele acestei societăţi; dacă sînt şi cîţiva ani sterpi, o perioadă de stagnare, nu'i de mirat, căci aceasta îşi află explicarea naturală în schimbările dese ale dirigenţilor artistici, sufletul unei societăţi muzicale, în pierderea unor puteri încercate, fapte care se constată regulat la societăţile noastre. Multe acţiuni ale societăţii au fost stînjinite apoi din lipsa de mijloace băneşti. Dar cu toată vitregia referinţilor sub care trăim, societatea îşi încheie astăzi bilanţul celor douăzeci şi cinci de ani cu un frumos excedent.

Voiu vorbi într'altă parte despre activitatea ce-a desvoltat'o societatea pe terenul artei dramatice; aici voiu scoate la iveală cîteva momente mai însemnate numai din activitatea ei muzicală.

Armonia, care a fost concepută la origină ca un cor permanent pentru biserica catedrală, a acorât totdeauna cea mai mare atenţiune *cîntării bisericesti*; chiar în anii de stagnare totală, cîntarea bisericască n'a fost uitată. La zile mari la ocaziuni festive, în oare de durere şi vesele, „*Armonia*” a înălţat inimile credincioşilor cu corul său, executînd cîntările liturgice, funebrele ş. a. cu o măiestrie desăvîrşită.

Cu o dragoste demnă de relevat, a îmbrăţişat *Armonia* încă de la începutul activităţii ei, *cîntecul popular*, acea comoară de melodii neîntrecute, care zăcea neridicată în popor. „*Armonia*” a avut deosebitul noroc să numere chiar de la înfiinţarea ei, între membrii săi, pe unul care şi-a dedicat întreaga sa activitate acestei laturi a muzicii naţionale: pe *Victor Vasilescu*.

Victor Vasilescu e destul de bine cunoscut şi apreciat la noi în ţară şi peste hotar, în cercul specialiştilor, pentru ca să mai aibă nevoie de a fi prezintat. El şi-a făcut un cult din cîntecul poporului şi culege cu o sirguinţă de albină toate melodiile care exprimă durerea sau bu-

curia sufletului agitat al poporului. Sînt cîțiva ani, de cînd ei a luat conducerea societății de cîntare *Lumina* și de atunci, melodia populară a ajuns stăpîină absolută peste manifestările acelei societăți.

Dar pe lingă cîntecele populare, *Armonia* a dat și dă și astăzi o deosebită atenție compozițiilor artistice naționale, sprijinind după putință popularizarea lor. Pentru încurajarea compozitorilor de piese muzicale cu subiecte naționale, *Armonia* a hotărît în anul 1885, cu toată lipsa ei de mijloace, mai multe premii pentru compozițiuni naționale originale. Comisiunea căreia i s'a încredințat cenzurarea pieselor prezintate, a premiat compozițiunea „*Hora Dobrogei*” a profesorului *Isidor Vorobchievici*, un nume cunoscut în cercurile filarmonice.

Armonia a tipărit apoi mai multe broșuri muzicale, care cuprîndeau un număr de cîntece lumești și o liturgie pentru cor bărbătesc, și a înființat un curs gratuit de cîntare pentru a-și pregăti puteri destoinice fără de care ea nu se putea avînta în întreprinderi mai mari.

Armonia și-a cîștigat astfel prin o muncă neobosită și prin o accentuare consecventă a caracterului național al întreprinderilor ei, simpatiile și sprijinul publicului român și deveni astfel centrul vieții sociale naționale a Romînilor din Cernăuți. „*Sindrofiele*” și „*seratele muzicale*” au format un loc însemnat de înîlnire pentru tot ce e romînesc și au dat un avînt puternic simțului de naționalitate care, atunci ca și astăzi, „*avea lipsă de impulsuri extraordinare, fără de care puțini au curajul de a se manifesta în public ca Romîni.*”

Aici zace însemnătatea societăților noastre. Ele n'au să se îngrijească numai de împlinirea scopului fixat în statute, ci, scopul care nu trebuie amintit special, dar care-i la toate subînțeles, e că întreprinderile lor trebuie toate să tindă la deșteptarea și întărirea *simțului de naționalitate*. Așa și *Armonia* n'a avut numai să grijească ca programul întreprinderilor aranjate de ea să fie bine ales și bine executat, din punct de vedere artistic, ci să împlinească și scopul subînțeles al fiecărei societăți romînești: să *contribue la întărirea conștiinței naționale*. În vederea aceasta *Armonia* își îmbogățește repertoriul cu compozițiunile maștrilor: *Muzicescu, I. Vidu, Kiriac, George Dima, Caudella*, contribuind astfel prin cîntece la realizarea unității culturale a neamului nostru.

Din frumosul avînt ce'l luase, *Armonia* se oprește însă deodată și, începînd cu anul 1888, ea se cufundă într'o stare de amorțeală aproape cu moartea. Încercările ce se întreprînd ca s'o readucă la viață nu reușesc și ea doarme un somn adînc pînă pe la finea anului 1895, atît de adînc, încît într'un rînd oamenii crezînd'o moartă deabinelea, vroiau s'o ducă la groapă. „*Odinioară centru de viață socială și națională, a intrat Armonia cu anul 1888 într'un period de stagnare, în care abia cite o liturgie executată din cînd în cînd în biserica catedrală, sau cite un concert de grădină, sau o sindrofie aranjată în cerc restrîns, mai aduceau aminte că societatea există.*”

În 1893 se alege prezident *Vasile Morariu*, fiul mitropolitului Mo-

rariu și societatea începe încet a se deștepta, dar abia de la 1895 se întărește deabinelea, iar calea sigură și largă dinnaite și-o reia abia cu înrolarea lui Tudor Flondor în rândurile membrilor activi. Acest bărbat, cel mai însemnat componist bucovinean pe lângă Ciprian Porumbescu, joacă un rol însemnat în viața acestei societăți și cele mai glorioase pagini ale ei sînt legate de numele lui. Nu mă simt însă competent să apreciez activitatea acestui bărbat pe acest teren, și nici nu e locul aici.

În 1897 se reprezintă opereta *Craiu nou*, muzica de Ciprian Porumbescu, care se repește în 1901, iar în 1901 *Moș Ciocîrlan* al lui Tudor Flondor, care a obținut un succes desăvîrșit și care a fost jucat în Sibiu și în București, cîștigînd admirația cunoscătorilor. Tudor Flondor s'a retras de la conducerea societății, dar i-a lăsat acesteia un dar neprețuit, opereta sa *Noaptea Sf. George* „un op de o frumuseală rară ca motiv românesc și aranjament muzical“, care se va reprezenta în primăvara anului acestuia.

Un alt bărbat care și-a pus toate puterile și cunoștințele sale la dispoziția *Armoniei* este *Grigori Pantazi*, un temperament de artist, care s'a distins ca actor, regisor, organizator și aranjator de tablouri vivante. Mare succes a obținut *Pantazi* cu ȧeria sa *Norocul*, o serie minunată de tablouri, care se zvonise că se va reprezenta și pe scena Teatrului Național din București. Despre rolul lui Vasilescu în *Armonia* am amintit mai sus. Dară și din generația mai tinăără s'au distins cîțiva prin compoziții izbutite, așă profesorul *George Mandicevski*, regretatul *Adrian Forgaci* și *Constantin Șandru*.

Nici turneurile întreprinse de *Armonia* prin orașele Bucovinei cu scopul „de a cultiva și respîndi cîntarea națională“ nu trebue trecute cu vederea. Primul concert dat afară de sediul societății e cel de la Suceava, din anul 1899; a urmat apoi turneul din anul 1900, sub conducerea lui Tudor Flondor, cu concertele date în Storojineț, Siret, Suceava, Cîmpulung, Vatra-Dornei, Gura-Humorului, Solca și Rădăuți, și turneul din 1903 cu concertele aranjate în Suceava, Gura-Humorului, Cîmpulung, Vatra-Dornei, Solca, Rădăuț, Siret. Aceste turneuri au fost adevărate triumfuri pentru societatea *Armonia*, iar impresia ce-au lăsat'o în public e neștersă.

Prin participarea *Armoniei* la festivalul coral din București, la acea mare manifestare națională care a stors lacrimi de admirație celor ce au avut fericirea să fie prezenți, *Armonia* s'a făcut cunoscută și peste hotar și și-a încununat activitatea ei de 25 de ani cu o producțiune, care poate sta alături de succesele celorlalte societăți cu care a cooperat.

Cernduți, în Faur 1907.

George Tofan.